

PAPER DETAILS

TITLE: 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Programi 4.ve 5. Sinif Ders Kitaplarinda Atatürk ve Atatürkçülük

AUTHORS: Tekin ÇELIKKAYA,Zeynep ESEN,Mutlu KÜRÜMLÜOGLU

PAGES: 118-136

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/590843>

2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Programı 4.ve 5. Sınıf Ders Kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülük

Atatürk and Atatürkism at the 4th and 5th Class Books in the 2005 and 2017 Social Studies Curriculum

Tekin Çelikkaya* & Zeynep Esen** & Mutlu Kürümlüoğlu***

Öz

Devletin, toplumun kısaca tüm ekonomik, sosyal ve siyasal yapının şekillenmesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün katkısı ve onun ileri sürdüğü düşünceler yadsınamaz bir gerçeklik arz etmektedir. Atatürk'ü bilmeyen, onun gerçekleştirdiği ilke ve inkılapları özümsemeyen, Atatürkçü düşünce sistemine sahip olamayan bireylerin, geçmişi, bugünü ve geleceği doğru anlamalarını ve yorumlamalarını beklemek, çok iyimserce bir beklenti olmaktan öteye gidemez. Atatürkçülük konularının öğretiminde öğretmen, öğrenci, sınıfın fiziki koşulları, program gibi unsurlar bütünleştğinde etkili bir öğretimden söz edilebilmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde, öğretmenlerin ve öğrencilerin birincil kaynak olarak kullandıkları ve takip ettikleri ders kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülüğe ne kadar ve ne şekilde yer verildiği 2005 ile 2017 programında ne gibi değişiklikler yapıldığı büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, araştırmada 4. ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülüğe yer verilme durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde kazanımlar, Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili açıklamalar ve uyarılar bölümü dikkate alınarak 6 tema ve 17 alt tema altında incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Sonuç olarak ; 2005 öğretim programında 4. ve 5. sınıflarda Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili kazanım, açıklama ve uyarılara yer verilmişken buna karşılık 2017 öğretim programında 4. ve 5. sınıflarda bunların hiçbir yer almamaktadır. 2005 programında Atatürk ve Atatürkçülük konuları yoğun bir şekilde işlenmekte iken aynı durum 2017 programı için geçerli değildir. 2005 programında Atatürk ve Atatürkçülük konularının anlatıldığı metinlerin, gerçekliğini ortaya koymak ve öğretimi desteklemek amacıyla görsel temaların (65) çok fazla kullanıldığı, 2017 programı 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında ise görsel temaların (9) yeterince kullanılmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Programı, 4.ve 5. Sınıf Ders Kitapları, Atatürk, Atatürkçülük

Abstract

The contribution of Mustafa Kemal Atatürk and his suggestion are important facts in shaping of the state, society, all economic, social and political structure. It can not go beyond being a very optimistic expectation to expect the right meanings and interpretations of individuals, who do not know Atatürk, do not assimilate the principles and revolutions that he has realized, and who can not have the Kemalist system of thought. Success in teaching Atatürk's subjects is related to many variables. Effective teaching can be said when teacher, student, physical conditions of the class, program elements are integrated. It is of great importance that the changes in 2005-2017 curriculum and It is reflected in how much and how Atatürk and Atatürkism are included in the textbooks that teachers and students use and follow as the primary source in social studies . For this reason, This research was aimed to determine the status of Atatürk and Atatürkism in the 4th and 5th grade Social Studies books . This research was conducted through qualitative research methods. In data analysis have been examined under 6 themes and 17 sub-themes, taking into account the gains, the Atatürk and Atatürkism's explanations and warnings section. In the analysis of the data obtained within the research, inductive analysis was used from the types of content analysis. As a result: While in the 2005 curriculum, in the 4th and 5th grades, there are gains, explanations and reminders about Atatürk and Atatürkism, in the 2017 curriculum is no place for them. While Atatürk and Atatürkism topics are being intensively studied in the 2005 curriculum, the same situation does not apply to in the 2017 curriculum. It has been determined that the visual themes (65) are used too much in order to reveal the reality and the teaching of the texts described in Atatürk and Atatürkism topics in 2005 curriculum., and the visual themes (9) are not used sufficiently in 2017 curriculum.

Keywords: 2005 and 2017 Social Studies Curriculum, 4th and 5th Social Studies Books, Atatürk, Atatürkism

* (Doç. Dr.); Ahi Evren Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, tcelikkaya@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0001-5684-6492

** Ahi Evren Üniversitesi, zeynepesen40@hotmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-4202-4743

*** Ahi Evren Üniversitesi, dmnmumlu@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0003-4189-2239

Kaynak Gösterme: Çelikkaya, T , Esen, Z , Kürümlüoğlu, M . (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Programı 4.ve 5. Sınıf Ders Kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülük. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (10), 118-136. DOI: 10.20860/ijoses.429939

Extended Summary

First, human has to learn the structure, norms and values of that society in order to a person to be accepted as a member of the society he lives in because he is a social entity. The contribution of Mustafa Kemal Atatürk and his suggestion are important facts in shaping of the state, society, all economic, social and political structure. Success in teaching Atatürk's subjects is related to many variables. Effective teaching can be said when teacher, student, physical conditions of the class, curriculum elements are integrated.

When studies are examined, the following works were found in the social studies books about the place of Atatürkism: Level of Acquisition of Concepts of Atatürkism in Primary School 4th and 5th Year Social Studies Course Books (Karadeniz, 2008), "Atatürkism" Topics in the 4th and 5th Grade Social Studies Curriculum and the Role of the Teacher in the Learning of These Subjects (Bektaş, 2006), Teacher views on Atatürk's achievements in the 6th grade social studies curriculum (Çiftçi, 2007), Assessment of Teacher Opinions on Achievements of Atatürkism in 7th Grade Social Studies Curriculum (Karaaslan, 2009), According to Teachers' Views Evaluation of Achievements of Atatürkism in the 4th Grade Social Studies Curriculum (Zogo, 2016). However, among these studies, social studies books are not examined. It is also important to note that there is no other work to study both the 2005 and 2017 curriculums and the book together

It is of great importance that the changes in 2005-2017 curriculum and It is reflected in how much and how Atatürk and Atatürkism are included in the textbooks that teachers and students use and follow as the primary source in social studies. For this reason, This research was aimed to determine the status of Atatürk and Atatürkism in the 4th and 5th grade Social Studies books. For this purpose, the following questions have been searched:

1. Atatürk and Kemalism, in which way (explanation, warning, acquisition, visual, information, activity, statement, document, evaluation), how often have they been included in 2005 Social Studies Curriculum 4th and 5th grade Social Studies textbooks?

2. Atatürk and Kemalism, in which way (explanation, warning, acquisition, visual, information, activity, statement, document, evaluation), how often have they been included in 2017 Social Studies Curriculum 4th and 5th grade Social Studies textbooks?

This research was conducted through qualitative research methods. In data analysis have been examined under 6 themes and 17 sub-themes, taking into account the gains, the Atatürk and Atatürkism's explanations and warnings section.

The data collected from the books were examined under the theme and sub-theme as shown in Table 1. Findings related to this theme are shown on the tables and sub-tables belonging to this theme are given as explanations under the tables.

Table 1. Theme and sub-themes used in the data analysis

Themes	Sub-themes
1. Visual	Pictures, photographs,
2. Information	Memo, dialogue, detailed information, guide book information, quote.
3. Statement	By word
4. Activity	Topics preparation questions, in-subject questions, student workbook questions and activities, teacher's guide book questions and activities, activities that reinforce their learning
5. Document	Identity document, newspaper clippings, internet news
6. Evaluation	Unit final evaluation questions

In the analysis of the data obtained within the research, inductive analysis was used from the types of content analysis. As a result: While in the 2005 curriculum, in the 4th and 5th grades, there are gains, explanations and reminders about Atatürk or Atatürkism, in the 2017 curriculum is no place for them. While Atatürk and Atatürkism topics are being intensively studied in the 2005 curriculum, the same situation does not apply to in the 2017 curriculum. It has been determined that the visual themes (65) are used too much in order to reveal the reality and the teaching of the texts described in Atatürk and Atatürkism topics in 2005 curriculum., and the visual themes (9) are not used sufficiently in 2017 curriculum.

The 2005 curriculum, except for warnings and warnings, included 129 themes in the 4th class and 165 themes in the 5th class. At the same time, the 2017 curriculum included 35 themes in the 4th class and 4 themes in the 5th class. One of the reasons for this may be the abolish of the Teacher Guide books along with the 2017 Curriculum. Parallel to this removal, it may show that the sections of the explanations and warnings about Kemalism in these books have been abolished. As a consequence of these changes, the multiplicity or inferiority of data in terms of information directly affects the number of findings in other subjects. The multiplicity of data on information themes also directly affect other themes in the 2005 curriculum. This situation increases the data in visual, statement, activity, document and evaluation themes. The lack of data in the 2017 curriculum is due to the inadequacy of data on the information theme.

In the direction of the findings obtained from this Study;

In the teaching of Atatürk's achievements, the subjects given in the course book can be enriched in terms of visual elements.

The number and quality of Atatürk's achievements can be increased and new arrangements can be made in the curriculum.

Giriş

İnsanın yaşadığı toplumun bir üyesi olarak kabul görmesinde, öncelikli olarak o toplumun yapısını, normlarını, değerlerini öğrenmesi oldukça önemlidir. Eğitim sistemi içerisinde, eğitim yoluyla siyasal değerlerin aktarımı, bu değerlerin geliştirilmesi ve vatandaşlık bilincinin kazandırılması konusunda sosyal bilimler etkin bir rol oynar. Bu çerçevede sosyal bilgiler, tarih ve vatandaşlık bilgisi dersleri ülkelerin siyasal felsefelerine bağlı olarak eğitimin siyasal karakterli amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Yılmaz, 2006, s.27). Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Atatürkçülük, Türk toplumunun tamamına yakın bir bölümü tarafından benimsenmiş; önce bağımsızlığın sonra çağdaş devletler seviyesine çıkmanın yolu olmuştur. Değişen zaman içerisinde Atatürkçülük anlayışı farklılaşmaya başlamış ve birçok kişi tarafından ayrı ayrı Atatürkçülük oluşturulmuştur. Bu noktada bir fikir birliği gerekmektedir (Çiftçi, 2007, s.8). Atatürkçülük ve Kemalizm birbirinden farklı manalar ihtiva etse de genel olarak toplumda aynı manada kullanılır. Atatürk'ten sonra Kemalizm ise genel olarak onun ilkelerini savunmak şeklini almıştır. Ortak nokta ise Atatürkçü düşünce sistemi olmalarıdır (Çeçen, 2006, s.19).

Atatürkçü düşünce, ülke gerçeklerinden, Türk Milletinin ihtiyaç ve eğilimleri ile tarihi gelişmelerden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan kişisel bir düşünce değil, milli anlayıştan doğan, milletin ortak arzu ve eğilimlerini simgeleyen bir düşüncedir. Akılcılığı, bilimi, teknolojiyi vb. esas alan bu düşünce, çağdaş gereklere yöneliktir. Bu niteliği ile Atatürkçü düşünce, Türk milleti için önemli ve gereklidir (Gül, 2010, s.399). Atatürkçülük, Türk milletinin ihtiyaçlarından ortaya çıkan tarihi bir gelişmenin ürünü olan düşünce sistemidir. Atatürkçülük Türkiye'nin siyasi ve ekonomik bağımsızlığı anlayışından hareketle bilimin yol göstericiliğinde Türk milletine muasır medeniyet içinde sosyal ve tarihi kişiliğini kaybetmeden hak ettiği yeri kazandırma ülküsüdür. Atatürkçülük aynı zamanda katı, donmuş dogmalardan oluşmayan; ilerleme ve değişim ifade eden, akla ve bilime güvenen, insan sevgisine ve barışa hizmet eden, din, vicdan ve düşünce özgürlüğüne dayanan gelişime açık bir düşünce sistemidir (Karaaslan, 2009, s.75). Başka bir tanımlamada ise Atatürkçülük, Atatürk'ün düşüncelerini uygulamak, ülkülerini ve amaçlarını gerçekleştirmek, Türk toplumunun düzenini O'nun gösterdiği yönde biçimlendirmek, Türk yurttaşlarına ve ulusuna insanlık evreninde O'nun istediği değeri ve yüksekliği sağlamak ve bu inancı güçlendirmek çabaları olarak ifade edilmektedir (Merdanoğlu, 1999: akt. Dönmez ve Yazıcı, 2008, s.101).

Devletin, toplumun kısaca tüm ekonomik, sosyal ve siyasal yapının şekillenmesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün katkısı ve onun ileri sürdüğü düşünceler yadsınamaz bir gerçeklik arz etmektedir. Atatürk'ü bilmeyen, onun gerçekleştirdiği ilke ve inkılapları özümsemeyen, Atatürkçü düşünce sistemine sahip olamayan bireylerin, geçmişi, bugünü ve geleceği doğru anlamalarını ve yorumlamalarını beklemek, çok iyimserce bir beklenti olmaktan öteye gidemez (Dönmez ve Yazıcı, 2008, s.10-11). Atatürkçülüğün öğretilmesinin millî şuuru uyandıracak ve ayakta tutacak çalışmalar arasında önemli bir yeri bulunmaktadır (Büyükalın, 2011, s.324). Bu durum özellikle çocukların millî bilince sahibi olmaları ve millî hedeflere ulaşabilmeleri açısından son derece önemlidir.

Atatürkçülük konularının öğretiminde başarı birçok değişkenle ilişkilidir. Öğretmen, öğrenci, sınıfın fiziki koşulları, program gibi unsurlar bütünleştiğinde etkili bir öğretimden söz edilebilmektedir (Bektaş, 2006, s.71). Atatürkçü düşünceyi kavrayan öğrenciler, sürekli olarak çağdaşlaşmak, millî birlik ve beraberliğe önem verme ve ülkesini çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarabilmek için ihtiyacı olan bilgi ve becerilerin neler olduğunu öğrenecektir (Karaaslan, 2009, s.74).

Alan yazın incelendiğinde sosyal bilgiler kitaplarında Atatürkçülük konularıyla ilgili çalışmaları; İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramları Kazandırılma Düzeyi (Karadeniz, 2008), İlköğretim 4-5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programında "Atatürkçülük" Konuları ve Bu Konuların Öğreniminde Öğretmen Rolü (Bektaş, 2006), İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülük kazanımlarına dair öğretmen görüşleri (Çiftçi, 2007), İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan

Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Karaaslan, 2009), İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Zogo, 2016) şeklindedir. Ancak bu çalışmalar arasında, sosyal bilgiler kitaplarının incelenmesi olmayıp bunun yanında ayrıca 2005 ve 2017 programını ve ders kitabını birlikte ele alıp inceleyen çalışmalara rastlanılmamıştır. 2005 Sosyal bilgiler programı 2017 yılına kadar uygulanan program olup 2017 itibarıyla yeni Sosyal Bilgiler programı kademeli olarak (önce 4.ve 5.sınıflarda sonraki yıl ise 6. ve 7.sınıflarda uygulanacak) uygulama konulacaktır. Bu nedenle, araştırmada yeni programın 2017-2018 eğitim öğretim yılında sadece 4. ve 5. sınıflarda uygulanacak olması dolayısıyla yeni programdaki değişiklikleri ve yenilikleri belirlemek ve karşılaştırma yapmak amacı ile ilkök 4. sınıf ile ortaokul 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ve programlarında (Evirgen, Özkan, Öztürk ve Özduval, 2017a, 2017b) Atatürk ve Atatürkçülüğe yer verilme durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. 2005 Sosyal Bilgiler Programına göre hazırlanmış 4. ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülüğe hangi biçimde (açıklama, uyarı, kazanım, görsel, bilgi, etkinlik, söz, belge, değerlendirme gibi) ve ne kadar sıklıkla yer verilmiştir?
2. 2017 Sosyal Bilgiler Programına göre hazırlanmış 4. ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülüğe hangi biçimde (açıklama, uyarı, kazanım, görsel, bilgi, etkinlik, söz, belge, değerlendirme gibi) ve ne kadar sıklıkla yer verilmiştir?

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.189).

Evren ve Örneklem

Doküman incelemesine dayalı araştırmalarda Yıldırım ve Şimşek'e (2016, s.197) göre "*Tüm doküman verisinin bir bütün olarak analize konu olması mümkün olmayabilir. Bu nedenle çoğu zaman araştırmacılar, eldeki veri setinin içinden bir örneklem oluşturmaya çalışır.*" Bu çalışmada da amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yolu kullanılarak 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programları ve buna göre hazırlanmış 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının son baskıları incelenmek üzere ele alınmıştır.

Araştırmada;

- ✓ 4.sınıf Koza yayınevi Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.05.2015 tarihli ve 34 sayılı (ekli listenin 76'ncı sırasında) kararı ile,
- ✓ 4.sınıf Milli Eğitim Bakanlığı Devlet kitapları, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 14.06.2017 gün ve 8982336 sayılı yazısı ile,
- ✓ 5.sınıf Berkay yayınevi Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.05.2015 tarihli ve 34 sayılı (ekli listenin 75'inci sırasında) kararı ile,
- ✓ 5.sınıf Milli Eğitim Bakanlığı Devlet kitapları, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 14.06.2017 gün ve 8982336 sayılı yazısı ile,

kabul edilen ilköğretim 4.ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Veri analizinde kazanımlar, Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili açıklamalar ve uyarılar bölümü dikkate alınarak tema ve alt temalar altında incelenmiştir. Bilimsel çalışmaların en önemli kıstaslarından biri çalışmanın inandırıcılığıdır. Bu durum karşımıza geçerlik ve güvenirlik olarak

çıkmaktadır. Nitel araştırmalarda geçerlik ölçme aracının ölçümü doğru yapması ile ilgilidir. İç geçerlik araştırmacının veri toplamadan analize kadar tüm basamaklarda tutarlı olması ile ilgilidir. Dış geçerlik ise araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ile ilgilidir. Güvenirlik ise nicel araştırmalarla karşılaştırıldığında, nitel araştırmalarda farklı anlamlara gelebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.272-273). Nitel araştırmalarda güvenirlik, birden fazla araştırmacının aynı olguyu ölçerek tutarlılığı ortaya koyması, yapılan işlemlerin detaylarının verilmesi ve verilerin ilk etapta yorum katılmadan olduğu gibi aktarılmasıdır.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz, kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.242). Bu bağlamda inceleme ilköğretim 4.ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları üzerinden yapılmıştır. Bulgular, bu kitabın içinde yer alan verilerden oluşmaktadır. Kitaplar üzerinde araştırmacılar,ayrı ayrı kodlamalar yapmış ve yapılan kodlamalar karşılaştırılarak tutarlık oranı hesaplanmıştır. Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde bütün karşılaştırmalarda *görüş birliği* ve *görüş ayrılığı* sayıları tespit edilerek, araştırmacının (iç) güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994, s.64) formülü (yani, Güvenirlik = $\frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmada, bu formül kullanılarak kodlamalardaki uyum yüzdesi; 4. Sınıf 2005 programı için $(129/129+10)$ 0,93; 4. sınıf 2017 programı için $(165/165+12)$ 0,93; 5.sınıf 2005 programı için $(35/35+3)$ 0,92; 5.sınıf 2017 programı için $(4/4+1)$ 0,80 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994, s.64) göre, "uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90'a yaklaşması ya da % 90'ı geçmesi durumunda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır."

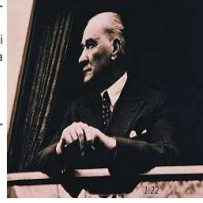
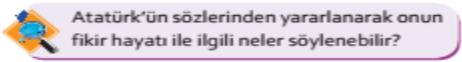
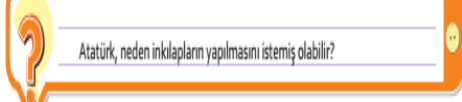
Kitaplardan toplanan veriler Tablo1'de gösterildiği gibi 6 tema ve 17 alt tema altında incelenmiş olup temalara ait bulgular tablolarda gösterilmiş olup bu temalara ait alttemalar da tabloların altında açıklama olarak verilmiştir.

Tablo 1. Veri Analizinde kullanılan Tema ve Alt temalar

Temalar	Alt temalar
1.GÖRSEL	Resim, fotoğraf,
2.BİLGİ	Anı, diyalog, ayrıntılı bilgi, kılavuz kitap bilgisi, alıntı.
3.SÖZ	Özdeyiş
4.ETKİNLİK	Konuya hazırlık soru, konu içi soru, öğrenci çalışma kitabı soru ve faaliyetleri, Öğretmen kılavuz kitabı soru ve faaliyetleri, öğrendiklerini pekiştiren etkinlikler
5.BELGE	Kimlik belgesi, gazete kupürü, internet haberi
6.DEĞERLENDİRME	Ünite sonu değerlendirme soruları

Şekil 1’de ise bu temalara ilişkin kitaplardan alıntılara yer verilmiştir.

BİLGİ Kılavuz Kitap Bilgisi (2005/5. sınıf s. 77) • Atatürk inkılaplarının hangi Atatürk ilkeleriyle ilişkili olduğunu belirtiniz. • Atatürk ilkelerinin Atatürkçü düşüncenin temel unsurlarından olduğunu vurgulayınız.	BİLGİ Anı (2017/ 4. sınıf s.24) ATATÜRK'ÜN İNSANA VERDİĞİ DEĞER (Atatürk'ün kendisini karşılayan bir valiyle konuşmasından bir bölüm) "İzmir zaferinden sonra trenle Ankara'ya dönmüştü. Vali daha önceki istasyonlardan birinde kendisini karşılamaya gitti: - Nerededir? diye sordu. - Daha gilyinmedi... dediler. Vali Atatürk'ün ahbabı idi. Biraz teklifsizliğe vurarak kompartmanın kapısına kadar gitti: - Büsbütün çıplak değilsiniz ya efendim... dedi. - Hayır ceketsizim. İçeri girdi, Atatürk: - Uyuyamadım, dedi, battaniye yastık koymamışlar. Koluma dayandım, ağrdı. Ceketimi yastık yapayım dedim, üşüdüm. Uyuyamadım, kalktım. - Peki ama efendim niçin haber vermediniz? Gülümseyerek cevap verdi: - Hepsi de benim kadar uykusuzdurlar. Rahatsız etmek istemedim." <i>Adnan Nur Boykal, Mustafa Kemal Atatürk'ün Liderlik Sırları, s.119</i>
BELGE Kimlik (2017/4. sınıf s.13)	BELGE Gazete (2005 / 4. sınıf s.89)
DEĞERLENDİRME Doğru-Yanlış (2017/ 4. sınıf s.54) 8. ( ) Mustafa Kemal'in başkanlığında Erzurum ve Sivas Kongreleri toplandı.	DEĞERLENDİRME Açık Uçlu (2005/ 5. sınıf s. 53) 5) Atatürk inkılaplarından sonra günlük yaşamda ne gibi değişiklikler olmuştur? 6) Atatürk hangi alanlarda yenilikler yapmıştır?
ETKİNLİK Konu İçi Soru (2017/5. sınıf s.72)	ETKİNLİK Konuya hazırlık (2005/ 5. sınıf s.76)
GÖRSEL Fotoğraf (2005 / 4. sınıf s.72)	GÖRSEL Fotoğraf (2017 / 4. sınıf s.153)
SÖZ Özdeyiş (2005/ 4. sınıf s.91) özdeyiş koyan "Hatı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sathı, bütün vatandır. Vatanın, her karşı toprağı, vatandaş kanıyla ıslanmadıkça terk edilemez. (Atatürkçülük, Birinci Kitap, s. 211)" şeklindeki emirleri ile 13 Eylül 1921'de Yunan ordusu Sakarya Nehri'nin batısına	SÖZ Özdeyiş (2017/ 4. sınıf s.51) di. Ordumuz Mustafa Kemal'in "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emriyle İzmir'e kadar ilerledi (1922). Düşman barış istemek

Şekil 1. Temalara İlişkin Alıntı Örnekleri

Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamında ele alınan beceriler tablolastırılarak sunulmuştur. Verileri destekler nitelikte temaların ne şekilde ve kitabın hangi sayfasında olduğu tabloların altında açıklama olarak verilmiştir.

Tablo 2. Birey ve Toplum Öğrenme Alanında Atatürk ve Atatürkçülüğe Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Program Yılı	Açıklamalar	Uyarılar	Kazanım No/Kazanım	Görsel	Bilgi	Söz	Etkinlik	Belge	Değerlendirme
4	2005	1	-	4.1.6. Sahip olduğu resmî kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	5	7	-	4	2	2
	2017	-	-		1	1	-	2	1	2

Tablo 2 incelendiğinde *Atatürk ve Atatürkçülüğe*;

2005 programı 4. sınıf “4.1.Birey ve Toplum” öğrenme alanında “4.1.6” kazanımı ile dolaylı olarak Atatürkçülük ile ilgili konu kapsamında “Atatürk’ün kişilik özellikleri” nin ele alınması istenmiş olup bu konu başlığı altında “Atatürk’ün iyi bir yönetici ve çok yönlü bir önder oluşu, öğreticilik yönü, ileri görüşlülüğü, açık sözlülüğü, Kurtuluş Savaşı’nda Türk milletini aynı amaç etrafında birleştirdiği açıklanır. Atatürk’ün Türk milletinin temel özelliklerini yansıtan bir Türk büyüğü olduğu vurgulanarak onun vatan, millet ve insan sevgisi ile ilgili örnek olaylar anlatılır.” açıklamasına yer verilmiştir. Bu öğrenme alanı içinde 2005 ve 2017 programı 5. sınıf düzeyinde Atatürk ve Atatürkçülüğe yer verilmemiştir.

2005 programı 4.sınıfta bu kazanım ve açıklama çerçevesinde görsel (5), bilgi (7), etkinlik (4), belge (2) ve değerlendirme (2) temalarında yer verilirken söz temasında yer verilmemiştir. **Görsel** temada fotoğraf (5) ile, **bilgi** temasında diyalog (2),anı (1) ve ayrıntılı bilgi (4) ile, örneğin; “*Şimdi de ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün nüfus cüzdanını inceleyelim. (s.72)*” şeklinde, **belge** temasında kimlik belgesi (2) ile, **etkinlik** temasında konu içi sorularla(1), öğrenci çalışma kitabı soru ve faaliyetleri (1) ve öğretmen kılavuz kitabı soru ve faaliyetleri (2) ile örneğin, “*Nüfus cüzdanını inceleyerek Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili hangi bilgilere ulaştınız?(s.72)*” şeklinde, **değerlendirme** temasında ise doğru-yanlış (1) ve çoktan seçmeli soruları (1) ile örneğin “*Atatürk’ün yeni Türk alfabesine geçtiğinde kara tahta başına geçmesi onun hangi kişilik özelliğini gösterir?(s.74)*” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programında 4.1.1 kazanımı (*Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.*) 2005 programındaki 4.1.6 kazanımı ile her ne kadar aynı gibi görünse de öğretmen kılavuz kitabı olmadığı için bu kazanım ile ilgili olarak Atatürk ve Atatürkçülük konularının doğrudan ya da dolaylı olarak aktarımı için herhangi bir bilgi ya da açıklamaya yer verilmemiştir. Bu sebeple buradaki kazanım ele alınmamıştır. 2017 programı 4. sınıfta Atatürkçülükle ilgili kazanım ve açıklamalara yer verilmezken öğrenme alanı içinde görsel (1), bilgi (1), etkinlik (2), belge (1) ve

değerlendirme (2) temalarında yer verilmişken söz temasında yer verilmemiştir. **Görsel** temada fotoğraf (1) ile, **bilgi** temasında anı (1) ile örneğin; “Atatürk’ün İnsana Verdiği Değer(s. 24)” şeklinde, **belge** temasında kimlik belgesi (1) ile, **etkinlik** temasında öğrendiklerini pekiştiren etkinlikler (2) ile örneğin; “Atatürk’ün başka hangi kişilik özelliklerini biliyorsunuz? Yazınız. (s. 24)” şeklinde, **değerlendirme** temasında eşleştirme (1) ve kısa cevaplı soru (1) ile, örneğin; “Atatürk Selanik’te doğdu.(s. 30)” şeklinde yer verilmiştir.

Tablo 3. Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Atatürk ve Atatürkçülüğe Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Program Yılı	Açıklamalar	Uyarılar	Kazanım No/Kazanım	Görsel	Bilgi	Söz	Etkinlik	Belge	Değerlendirme
4	2005	3	3	4.2.5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler. 4.2.6.Millî Mücadele’nin kazanılmasında ve cumhuriyetin ilanında Atatürk’ün rolünü fark eder.	19	29	7	12	1	4
	2017	-	-	-	4	7	1	2	1	2
5	2005	22	-	5.2.5.Kanıt kullanarak Atatürk inkılâplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır. 5.2.6.Atatürk inkılâplarıyla ilkeleri ilişkilendirir.	14	34	8	37	1	4
	2017	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 3 incelendiğinde **Atatürk ve Atatürkçülüğe;**

2005 programı 4. sınıf “4.2. Kültür ve Miras” öğrenme alanında “4.2.5.” kazanımı ile dolaylı olarak Atatürkçülük ile ilgili konu kapsamında “Dayanışmanın toplum hayatındaki önemi” nin ele alınması istenmiş olup bu konu başlığı altında “Atatürk’ün millî birlik ve beraberliğe verdiği önemle ilgili söz ve uygulamalarından örnekler verilir.” açıklamasına yer verilmiştir. “4.2.6.” kazanımı ile de doğrudan olarak Atatürkçülük ile ilgili konu kapsamında “Atatürk’ün hayatıyla ilgili olaylar ve olgular, Atatürk’ün milli kültüre verdiği önem” in ele alınması istenmiş olup bu konu başlıkları altında “Atatürk’ün Trablusgarp Savaşı’nda

kazandığı başarı, Çanakkale Zaferi'nin kazanılmasında oynadığı rol, Kurtuluş Savaşı'nda kazandığı başarılar ve onun Türk milletini nasıl aynı amaç etrafında birleştirdiği, TBMM'nin açılışının ve cumhuriyetin ilan edilmesinin Atatürk'ün önderliğinde yapıldığı, Atatürk'ün millî kültürün korunması ve geliştirilmesine verdiği önem, Atatürk'ün millî kültürümüzü geliştirmeye yönelik direktifleri, Atatürk'ün bu görüş ve uygulamalarının millî kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı hedef gösterdiği vurgulanır.” açıklamalarına yer verilmiştir.

Aynı zamanda Atatürkçülük ile ilgili 3 tane uyarı verilmiş olup bu uyarılara ilişkin olarak altında açıklama yapılmıştır. 4.2.6. kazanım çerçevesinde “[!] Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan cumhuriyetin ilanı dâhil olmak üzere geçen süreç Atatürk'ün liderlik rolü çerçevesinde ele alınacaktır; Belirli gün ve haftalarda Atatürk'le ilgili resim ve yazı küpürlerinden yararlanarak Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü anlatan bir sunu hazırlanabilir; 4.2.5. ve 4.2.6. kazanımlar için “Müze ile Eğitimle ilişkilendirilecektir.” uyarısı verilip arkasından “Kurtuluş Savaşı Müzesi, Anıtkabir Müzesi, Askeri Müzeler, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı boyunca gezdiği illerdeki Atatürk Müzeleri ve Kurtuluş Savaşı'nın yapıldığı mekânlarda (Dumlupınar, Duatepe vb.) incelemeler yapılabilir.” açıklamasına yer verilmiştir.

2005 programı 4.sınıfta bu kazanımlar ve açıklamalar çerçevesinde görsel (19), bilgi (29), söz (7), etkinlik (12), değerlendirme (4) ve belge(1) temalarında yer verilmiştir. **Görsel** temada fotoğraf (13) ve resim (6) ile, **bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (19), diyalog (2), anı (6) ve alıntı (2) ile örneğin; “Atatürk, millî kültürümüzün kökenlerinin araştırılması için *Türk Tarih Kurumunu (1931)* ve *kültürümüzün ayrılmaz bir parçası olan Türkçenin zenginliğinin ortaya çıkarılması için de Türk Dil Kurumunu (1932) kurdurmuştur. (s.83)*” şeklinde, **söz** temasında özdeyiş (7) ile örneğin; “*Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri! (s.92)*” şeklinde, **etkinlik** temasında konuya hazırlık soruları (2), konu içi sorular (4), öğretmen kılavuz soruları ve faaliyetleri (4) ve öğrenci çalışma kitabı soru ve faaliyetleri (2) ile, örneğin “*Anlatımlardan ve görsellerden yararlanarak Mustafa Kemal'in kişilik özelliklerini hakkında neler söyleyebilirsiniz? (s.88)*” şeklinde; **belge** temasında gazete kupürü (1) ile; **değerlendirme** temasında ise boşluk doldurma (2) ve çoktan seçmeli sorular (2) ile, örneğin; “*Mustafa Kemal Sakarya Meydan Savaşı sırasında .....unvanı almıştır.(s.93)*” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 4.sınıfta bu öğrenme alanında Atatürkçülük ile ilgili kazanım ve açıklamalara yer verilmez iken öğrenme alanı içinde görsel (4), bilgi (7), söz (1) etkinlik (2), belge (1) ve değerlendirme (2) temalarına yer verilmiştir. **Görsel** temada resim (2) ve fotoğraf (2) ile, **bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (7) ile, örneğin; “*Düşmana karşı başarılı olmak için milletin gücünü birleştirilmesi gerekiyordu. Bunu gerçekleştirmek için Mustafa Kemal (Atatürk, 1881-1938) vatansever arkadaşlarıyla harekete geçti.(s.47)*” şeklinde; **söz** temasında özdeyiş (1) ile örneğin “*Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri! (s.51)*” şeklinde, **etkinlik** temasında konu içi sorular (1) ve öğrendiklerini pekiştiren etkinlikler (1) ile, örneğin; “*Yukarıdaki tabloda üniformalı kişiler kimler olabilir? Halk neden sevinç içindedir?(s.51)*” şeklinde, **belge** temasında internet haberi (1) ile, **değerlendirme** temasında doğru yanlış soruları (2) ile; örneğin; “*(D/Y)Mustafa Kemal'in başkanlığında Erzurum ve Sivas Kongreleri toplandı.(s.54)*” şeklinde yer verilmiştir.

2005 programı 5. sınıf “5.2.Kültür ve Miras” öğrenme alanında “5.2.5.” kazanımı ile doğrudan Atatürkçülük ile ilgili konu kapsamında yer verilmiş olup ayrıca 5.2.5. kazanımıyla ilgili olarak (1, 2, 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13 ve 14.) ve 5.2.6. kazanımla ilgili olarak (4, 5, 9, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24.) açıklamalara yer verilmiştir. 5.2.5. kazanımla ilgili olarak “*Atatürk'ün kadın haklarına verdiği önem, Atatürk'ün öğretmenlere verdiği önem, Atatürk'ün hayatıyla ilgili olaylar ve olgular, Atatürk'ün düşünce sistemini oluştururken dünyadaki ve ülkedeki olaylardan etkilenmesi, Atatürkçülüğü tanıyabilme ve Atatürkçülüğün önemi, Bir bütün olarak Atatürkçülük, Atatürk'ün çağdaşlaşma anlayışında taklitçilikten kaçınmanın önemi, Atatürk'ün milli eğitim konusundaki düşünceleri uygulamaları, Atatürk'ün Türk diline verdiği önem, Milli kültürün korunmasında dilin*

önemi” başlıkları altında, 5.2.6. kazanımla ilgili olarak da “Atatürk’ün son günleriyle ilgili olaylar ve olgular, Atatürk’le ilgili anılar, Diğer dinlere hoşgörü olmanın gereği ve vicdan hürriyetinin önemi, Atatürk’ün milli tarihimize verdiği önem, Atatürk’ün ilke ve inkılaplarının dayandığı esaslar, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik, Devletçilik, İnkılapçılık ilkeleri, Atatürk ilkelerine sahip çıkmanın ve devamlılığını sağlamanın önemi” başlıkları altında Atatürkçülüğe ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir.

2005 programı 5.sınıfta Atatürkçülükle ilgili kazanımlar ve açıklamalar kapsamında görsel (14), bilgi (34), söz (8), etkinlik (37), belge (1) ve değerlendirme (4) temasına yer verilmişken uyarı temasına yer verilmemiştir. **Görsel** temasında fotoğraf (14) ile, **bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (27), anı (2) ve öğretmen kılavuz kitabı bilgisi (5) ile, örneğin; “Atatürk her alanda olduğu gibi toplumsal yaşamı düzenleyen hukuk alanında da inkılaplar yaptı. (s. 74)” şeklinde, **söz** temasında özdeyiş (8) ile, örneğin; “Öğretmenler, yeni nesil sizlerin eseri olacaktır. (s. 75)” şeklinde, **etkinlik** temasında konuya hazırlık soruları (1), konu içi sorular (4), öğrenci çalışma kitabı soru ve faaliyetleri (5) ve öğretmen kılavuz kitabı soruları ve faaliyetleri (27) ile örneğin “Çoklu zekâ etkinliklerine bağlı olarak çeşitli zekâ türlerine yönelik etkinlikler: müziksel-ritmik zekâ: Atatürk’ün inkılaplarıyla ilgili şarkı sözü yazma ve besteleme(s.74)”; “6 şapka etkinliğine bağlı olarak Kırmızı şapka için: Atatürk ilke ve inkılaplarının ülkemize kazandırdıklarıyla ilgili ne hissediyorsun? (s.78)” şeklinde, **belge** temasında kimlik belgesi (1) ile, **değerlendirme** temasında çoktan seçmeli (2) ve yazılı-yoklama soruları (2) ile; örneğin “Atatürk hangi alanda yenilikler yapmıştır? (s.82)” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 5.sınıfta Atatürkçülükle ilgili herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

Tablo 4. Üretim Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanında Atatürk ve Atatürkçülüğe Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Program Yılı	Açıklamalar	Uyarılar	Kazanım No/Kazanım	Görsel	Bilgi	Söz	Etkinlik	Belge	Değerlendirme
5	2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2017	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Tablo4 incelendiğinde “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında sadece 2017 programı 5. sınıf düzeyinde Atatürkçülükle ilgili bilgi teması (1) düzeyinde yer verilirken, görsel, söz, etkinlik, belge ve değerlendirme temalarında yer verilmemiştir. **Bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (1) ile örneğin; “... Nuri Demirağ’a bu nedenle Mustafa Kemal Atatürk tarafından “Demirağ” soyadı verilmiştir.(s.131)” şeklinde yer verilmiştir.

Tablo 5. Bilim Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanında Atatürk ve Atatürkçülüğe Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Program Yılı	Açıklamalar	Uyarılar	Kazanım No/Kazanım	Görsel	Bilgi	Söz	Etkinlik	Belge	Değerlendirme
4	2005	1	1	-	6	5	2	4	-	1
	2017	-	-	-	1	1	-	-	-	-
5	2005	-	-	5.4.4. Kanıtlara dayanarak Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.	4	10	4	18	-	4
	2017	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 5 incelendiğinde *Atatürk ve Atatürkçülüğe*;

2005 programı 4. sınıf “4.4. *Bilim, Teknoloji ve Toplum*” öğrenme alanında Atatürkçülük ile ilgili konu kapsamında “Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önem” in ele alınması istenmiş olup bu konu başlığı altında “Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önem vurgulanarak bilim ve teknoloji konusundaki sözlerine örnekler verilir. Atatürk’ün “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” sözünden hareketle her alanda yaptığı çalışmalarda neden bilimi esas aldığı açıklanarak bilimsel çalışmalarına örnekler verilir.” açıklamasına yer verilmiştir. Aynı zamanda Atatürkçülükle ilgili 1 tane uyarı verilmiş olup bu uyarılara ilişkin olarak altında açıklama yapılmıştır. 4.4.2 kazanım çerçevesinde “Yılbaşı ile ilişkilendirirken Atatürk önderliğinde zaman ölçülerine getirilen yeniliklere vurgu yapılır.” uyarısına yer verilmiştir.

2005 programı 4.sınıfta Atatürkçülük ile ilgili herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. Kitapta verilen açıklamalar çerçevesinde görsel (6), bilgi (5),söz (2), etkinlik (4) ve değerlendirme (1) temasına yer verilirken belge temasında yer verilmemiştir. **Görsel** temasında fotoğraf (6) ile, **bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (5) ile örneğin; “Atatürk, Milli Mücadele’nin başarıyla sonuçlanması sonrasında sıranın ülkemizin her alan da hızla geliştirilmesine geldiğini düşünüyordu. (s.149)”;**söz** temasında özdeyiş (2) ile, örneğin; “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız ilmin ve fennin yaşadığımız her dakika da ki safhalarını, gelişimini anlamak ve ilerlemeleri zamanın da takip etmek şarttır. (s.149)” şeklinde, **etkinlik** temasına öğretmen kılavuz kitabı soru ve faaliyetleri (4) ile örneğin; “Atatürk’ün Türk milletine rehber olarak akıl ve bilimi hedef gösterdiğini söyleyerek bunu örneklerle açıklayınız.(s.149)” şeklinde **değerlendirme** temasında doğru-yanlış sorusu (1) ile örneğin “(D/Y) Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen yenilikler arasında takvim, saat ve ölçülerde yapılan değişiklikler de yer alır. (s.155)” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 4.sınıfta Atatürkçülükle ilgili kazanım ve açıklamalara yer verilmezken öğrenme alanı içinde görsel (1) ve bilgi (1) temalarına yer verilmişken etkinlik, söz, değerlendirme ve belge temalarına yer verilmemiştir. **Görsel** temada fotoğraf(1) ile, **bilgi** temasında anı (1)ile örneğin; “Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonrasındaydı, “Ulaşmadığın yer senin değildir” sözündeki gerçeği bilen büyük Atatürk...(s.96)” şeklinde yer verilmiştir.

2005 programı 5.sınıfta Atatürkçülükle ilgili açıklamalara yer verilmezken, 5.4.4. kazanımla yer verilmiştir. Öğrenme alanı içinde görsel (4), bilgi (10), söz (4), etkinlik (18) değerlendirme (4)

temasına yer verilmişken belge temasında yer verilmemiştir. **Görsel** temada fotoğraf (4) ile, **bilgi** temasında öğretmen kılavuz kitabı bilgileri (4) ve ayrıntılı bilgi (6) ile, örneğin; “Atatürk, yaşamı boyunca bilim ve teknolojinin Türk toplumu için vazgeçilmez önemini savunmuştur.(s.140)” , **söz** temasında özdeyiş (4) ile, örneğin; “... İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.(s.141)” şeklinde, **etkinlik** temasında konuya hazırlık soruları (1), konu içi sorular (2), öğretmen kılavuz kitabı ve faaliyetleri (11) ve öğrenci çalışma kitabı ve faaliyetleri (4) ile örneğin; “Sizce Atatürk neden düşüncelerini kalıplaştırılmayacağını söylemiştir?(s.140)” şeklinde, **değerlendirme** temasında doğru-yanlış (1), çoktan seçmeli (1) ve yazılı-yoklama soruları (2) ile örneğin; “Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi üç örnekle açıklayınız. (s.144)” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 5. sınıfta Atatürkçülükle ilgili herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

Tablo 6. Etkin Vatandaşlık* Öğrenme Alanında Atatürk ve Atatürkçülüğe Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Program Yılı	Açıklamalar	Uyarılar	Kazanım No/Kazanım	Görsel	Bilgi	Söz	Etkinlik	Belge	Değerlendirme
4	2005	1	-	-	5	6	3	4	-	-
	2017	-	-	-	2	2	1	2	-	-
5	2005	1	-	-	12	9	3	1	-	-
	2017	-	-	-	1	2	-	1	-	-

*2005 programında bulunana iki öğrenme alanı 2017 programında birleştirilerek etkin vatandaşlık öğrenme alanı olarak verildiği için 2005 öğretim programındaki Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler ile Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları birleştirilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde **Atatürk ve Atatürkçülüğe;**

2005 programı 4. sınıf “4.6. Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında Atatürkçülük ile ilgili konu kapsamında “Türk toplumunda aile ve aile bireyleri arasındaki dayanışmanın önemi” nin ele alınması istenmiş olup bu konu başlığı altında “Atatürk’ün Türk toplumunda aileye ve aile bireyleri arasındaki dayanışmaya neden önem verdiği açıklanır.” açıklamasına yer verilmiştir.

2005 programı 4.sınıfta Atatürkçülük ile ilgili yapılan açıklama çerçevesinde görsel (5), bilgi (6), söz (3), etkinlik (4), temalarında yer verilirken değerlendirme ve belge temalarında yer verilmemiştir. **Görsel** temada fotoğraf (5) ile, **bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (6) ile örneğin; “Atatürk, milletin gücünün aileden kaynaklandığına inanmıştır...(s.161)” şeklinde, **söz** temasında özdeyiş (3) ile örneğin; “Medeniyetin esası, ilerlemenin ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta yozlaşma, muhakkak sosyal, ekonomik ve siyasi bozulmaya neden olur.(s.161)” şeklinde, **etkinlik** temasında konuya hazırlık soruları (1), konu içi sorular (2) ve öğrenci çalışma kitabı soru ve faaliyetleri (1) ile örneğin “Ayrıca 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın öneminden, Atatürk’ün yaptığı çalışmalardan söz edebilirsiniz. Davet mektubumuzu aşağıya yazınız.(s.186)” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 4.sınıfta Atatürkçülükle ilgili kazanım ve açıklamalara yer verilmez iken öğrenme alanı içinde görsel (2), bilgi (2), etkinlik (2) ve söz (1) temalarına yer verilmişken değerlendirme ve belge temalarına yer verilmemiştir. **Görsel** temada fotoğraf (2) ile, **bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (2) ile örneğin; “Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından 23 Nisan günü “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” çocuklara armağan edilmiştir. (s.153)” şeklinde, **söz** temasında özdeyiş (1) ile örneğin “Tam bağımsızlık denildiği zaman elbette siyasi, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel ve benzeri her konuda...(s.153)” şeklinde, **etkinlik** temasında konu içi soru (1) ve öğrendiklerini pekiştiren etkinlikler (1) ile örneğin; “Atatürk bir milletin tam bağımsız olabilmesi için nelerin gerektiğini söylemiştir? (s.153)” şeklinde yer verilmiştir.

2005 programı 5.sınıfta Atatürkçülükle ilgili kazanımlara yer verilmezken öğrenme alanı ile ilgili kazanımların hepsi ile ilgili olarak “*Milli dilin korunmasında dilin önemi*” başlığı altında “Atatürk’ün dile verdiği önem ve bağımsızlık arasındaki ilişki değerlendirilir.” açıklamasına yer verilmiştir. Öğrenme alanı içinde görsel (12), bilgi (9), söz (3) ve etkinlik (1) temasına yer verilmişken belge ve değerlendirme temalarında yer verilmemiştir. **Görsel** temasında fotoğraf (12) ile, **bilgi** temasında alıntı (1) ve ayrıntılı bilgi (8) ile, örneğin “Atatürk’ün 27 Aralık 1919 tarihinde Ankara’ya gelmesi ve Büyük Millet Meclisinin Ankara’da açılması burayı Kurtuluş Savaşı’nın merkezi yapmıştır.(s.185)” şeklinde, söz temasında özdeyiş(3) ile örneğin; “(...) Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti, geçirdiği sayısız tehlikeli felaketler içinde...(s.184)” şeklinde, **etkinlik** temasında konu içi soru (1) ile örneğin; “Atatürk’ün cumhuriyet anlayışı nasıl yorumlanabilir? (s.176)” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 5.sınıfta Atatürkçülükle ilgili kazanımlara ve açıklamalara yer verilmezken öğrenme alanı içinde görsel (1), bilgi (2) ve etkinlik (1) temalarında yer verilirken, söz, belge ve değerlendirme temalarında yer verilmemiştir. **Görsel** temasında fotoğraf (1) ile, **bilgi** temasında anı (1) ve ayrıntılı bilgi (1) ile örneğin; “... Mustafa Kemal ve arkadaşları şehre gelerek burayı Milli Mücadele’nin merkezi haline getirdiler. (s.161)” şeklinde, **etkinlik** temasında öğrendiklerini pekiştiren etkinlikler (1) ile, örneğin; “Mustafa Kemal Ankara’nın neden başkent olmasını istemiştir? (s.161)” şeklinde yer verilmiştir.

Tablo 7.Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanında Atatürk ve Atatürkçülüğe Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Program Yılı	Kazanım No/Kazanım		Görsel	Bilgi	Söz	Etkinlik	Belge	Değerlendirme
		Açıklamalar	Uyarılar						
4	2005	-	-	-	-	-	1	-	-
	2017	-	-	-	2	-	-	-	-
5	2005	1	-	-	1	1	-	-	-
	2017	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 7 incelendiğinde **Atatürk ve Atatürkçülüğe;**

2005 programı 4.sınıftaAtatürkçülükle ilgili kazanım ve açıklamalara yer verilmezken öğrenme alanı içinde etkinlik (1) temasına yer verilmiş olup, görsel, bilgi, söz, değerlendirme ve belge temalarında yer verilmemiştir. **Etkinlik** temasında öğretmen kılavuz kitabı soru ve faaliyetleri (1)

örneğin; “Öğrencilerinize, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın Atatürk tarafından Türk çocuklarına armağan edildiğini, ...söyleyiniz.(s.201)” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 4.sınıfta Atatürkçülük ile ilgili kazanım ve açıklamalara yer verilmezken öğrenme alanı içinde bilgi (2) temasına yer verilmişken görsel, değerlendirme, etkinlik, söz ve belge temalarına yer verilmemiştir. **Bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (2) ile örneğin; “... Mustafa Kemal Atatürk günümüzde Yunanistan sınırları içindeki Selanik’te dünyaya gelmiştir. (s.170)” şeklinde yer verilmiştir.

2005 programı 5.sınıfta Atatürkçülük ile ilgili kazanımlara yer verilmezken öğrenme alanı ile ilgili kazanımların hepsi ile ilgili olarak “Atatürk’ün barışçı bir devlet adamı olması” başlığı altında “Atatürk’ün yurttan ve dünyada barışa önem verdiği vurgulanarak Atatürk’ün barışçı bir devlet adamı olduğu belirtilir.” açıklamasına yer verilmiştir. Öğrenme alanı içinde bilgi (1) ve söz (1) temalarına yer verilmişken değerlendirme, belge, görsel ve etkinlik temalarında yer verilmemiştir. **Bilgi** temasında ayrıntılı bilgi (1) ile ; örneğin; “Yunan Başbakanı Venizelos, barışçıl bir lider olarak dünya barışına hizmetleri dolayısıyla, Atatürk’ü “Nobel Barış Ödülü” ne aday göstermiştir. (s.173)” şeklinde, **söz** temasında özdeyiş (1) ile örneğin; “Yurttan barış dünyada barış.(s.173)” şeklinde yer verilmiştir.

2017 programı 5. sınıfta Atatürkçülük ile ilgili herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

Tablo 8.Tüm Öğrenme Alanlarında Atatürk ve Atatürkçülüğe Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Program Yılı	Açıklamalar	Uyarılar	Kazanım Sayısı	Görsel	Bilgi	Söz	Etkinlik	Belge	Değerlendirme
4	2005	6	4	3	35	47	12	25	3	7
	2017	-	-	-	8	13	2	6	2	4
5	2005	23	-	3	30	54	16	56	1	8
	2017	-	-	-	1	3	-	1	-	-

Tablo 8 incelendiğinde 2005 ve 2017 sosyal bilgiler programı ile 4. ve 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülüğe toplamda ne kadar ve hangi alanda yer verildiği görülmektedir. Buna göre;

2005 sosyal bilgiler programı ile 4. ve 5. sınıfta sosyal bilgiler ders kitaplarında toplamda Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili 29 açıklama,4 uyarı, 6 kazanıma ilişkin olarak 47 bilgi,35 görsel, 25 etkinlik 12 söz,7 değerlendirme ve 3 belgeye rastlanmıştır.

2017 sosyal bilgiler programı ile 4. ve 5. sınıfta sosyal bilgiler ders kitaplarında toplamda Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili hiçbir açıklama, uyarı ve kazanıma rastlanmamış olup, buna ek olarak 16 bilgi, 9 görsel, 7 etkinlik ve 2 söze rastlanmış olup değerlendirme ve belgeye rastlanmamıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

2005 Sosyal Bilgiler programında Atatürkçülük konularına ilişkin öğrenme yaşantıları ilköğretim düzeyinde programlar yoluyla ve program dışı öğrenmeler olmak üzere iki şekilde

gerçekleşmektedir. Program dışı öğrenmeler bir plan ve takvime bağlı olmayan fakat öğrenci üzerinde müspet bir etkiye sahip olduğunu bildiğimiz öğrenme durumlarıdır. İlköğretim düzeyinde planlı Atatürkçülük öğretimi programlar ve okul içi etkinliklerle gerçekleştirilmektedir. Programlı bir şekilde öğretilen Atatürkçülük kazanımları, derslerde kullanılan materyaller olarak ders kitapları ve haritalar ile sınırlı kalmaktadır. Derslerde tarihi belgelerden ve araştırma eserlerinden öğretim materyalleri olarak faydalanılamaması, Atatürkçülük üzerine yapılan tartışmaların ders kitapları ve öğretmenin alan bilgisiyle sınırlı kalması konuların yüzeysel ve ezbere dayalı anlatılması Atatürkçülük kazanımlarını olumsuz etkilemektedir (Çiftçi, 2007, s.23).

Birey ve Toplum öğrenme alanının da 2005 ve 2017 programlarında sadece 4. Sınıf düzeyinde yer verilmiş olup 5. Sınıf düzeyinde yer verilmemiştir. **Kültür ve Miras, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Küresel Bağlantılar** öğrenme alanlarında Atatürk ve Atatürkçülüğe 2005 programı 4. ve 5.sınıf düzeyleri ile 2017 programı 4. sınıf düzeyinde yer verilmiş olup 2017 programı 5. sınıf düzeyinde yer verilmemiştir. **Üretim, Dağıtım ve Tüketim** öğrenme alanında ise sadece 2017 programı 5. sınıf düzeyinde sadece 1 bilgi ile yer verilmiştir. 2005 ve 2017 programlarında 4. ve 5.sınıf düzeylerinde Atatürk ve Atatürkçülüğe İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında hiç yer verilmezken, Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında her yıl ve sınıf düzeyinde yer verilmiştir. 2005 programı 4. sınıf seviyesinde hangi öğrenme alanlarında Atatürk ve Atatürkçülüğe yer verilmişse 2017 programında da yer verilmiştir. Ancak bu durum 5. sınıf için geçerli değildir. 2005 programında 5. sınıfta 4 öğrenme alanında (*Kültür ve miras, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar*) yer verilmişken 2017 programında ise sadece 2 öğrenme alanında (*Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Etkin Vatandaşlık*) yer verilmiştir. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında sadece 1 bilgi olarak yer verilmiştir.

Öğretim sürecinde kullanılan araç- gereçlerden birisi de görsel sembollerdir. Resimler bir metinde verilen bilgi ve görüşleri desteklemek amacıyla kullanılır. 2005 programı 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında Atatürk ve Atatürkçülük konularının anlatıldığı metinlerin, gerçekliğini ortaya koymak ve öğretimi desteklemek amacıyla görsel temaların (65) çok fazla kullanıldığı, 2017 programı 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında ise görsel temaların (9) yeterince kullanılmadığı belirlenmiştir.

Atatürk ve Atatürkçülükle ilgili konuların öğretiminde kullanılacak yöntemlerden biri de onu kendi ifadeleriyle tanıtmak olmuştur. Ancak ne var ki ders kitapları onun sözlerini ardı ardına sıralamaktan öteye gitmemektedir. Bir insanı ve onun felsefesini tanıma ve anlamının yollarından biri onun düşüncelerini kendi dilinden dinlemektir. Ancak sözlerin kullanımındaki sıradanlık bu durumun gerçekleşmesindeki en büyük engeldir. Çünkü sözler öğrenciye sunulurken yalnızca okutulur ve öğrencinin o sözü okumadaki amacı, sözün ana fikri, uygulanabilirliği görmezden gelinmektedir. Sözlerin anlamlarının anlaşılmasındaki bir başka faktörde, Atatürk'e ait sözlerde geçen bazı kelimelerin bilgisinden öğrencilerin yoksun oluşudur. Bu durum sözün anlaşılmasını bırakın, bazen yanlış anlaşılmasına bile neden olabilmektedir. Bu yüzden sözlerin içindeki kelimelerin günümüzdeki kullanımıyla ifade edilmesi daha doğru olacaktır. Kişilerin başından geçen olaylara tanıklık etmek bir anlamda tarihe tanıklık etmektir. Bu açıdan hatıratlar, derslerde ve ders kitaplarında sıkça kullanılmalıdır. Hatıratların hikâye edici metinler olduğu da düşünülürse öğretimdeki etkisi daha çok anlaşılacaktır.(Karaaslan, 2009, s.82-83). 2005 programında toplamda 36 söz ve 9 anıya yer verilmişken, 2017 programında ise sadece 2 söz ve 3 anıya yer verilmiştir.

2005 ve 2017 yılı programları Atatürkçülük boyutu ile incelendiğinde; 2005 yılındaki programda “*Atatürkçülükle İlgili Konular ve Açıklamalar*” başlığı altında ayrıca yer aldığı ve kazanımların Atatürkçülük konularıyla ilişkilendirildiği (TTKB, 2004) görülmektedir. Buna karşılık 2017 öğretim programında 4. ve 5. sınıflarda Atatürk ya da Atatürkçülük ile ilgili hiçbir kazanım, açıklama ya da uyarı yer almamaktadır. Bunun nedeni olarak 2005 programında olduğu gibi “*Atatürkçülükle İlgili Konular ve Açıklamalar*” başlığının olmaması gösterilebilir. Nitekim Tay (2017) tarafından yapılan çalışmada 2017 taslak öğretim programında ise Atatürkçülük konularına ayrıca bir

başlık altında yer verilmemiş olduğu ve bunun yerine Atatürk/Atatürkçülük ile ilgili olarak sadece 6. ve 7. sınıfta ikişer kazanımda yer verilmiş (SB.6.4.2; SB.6.7.3; SB.7.1.4; SB.7.6.2) olduğu da ortaya konulmuştur.

2017 öğretim programında da yer alan sosyal bilgiler programının genel amaçlarından ikincisi şöyledir:

“2.Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp; demokratik, lâik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları” (MEB, 2017, s.6)

Bu amaç dolayısıyla 2017 öğretim programında Atatürk ya da Atatürkçülüğün çok sınırlı şekilde yer alması programın genel amaçlarına aykırı bir durumdur. Bu aykırılığın giderilmesi Tay (2017) tarafından yapılan çalışmada “Söz konusu genel amaca ulaşmanın yolu kazanımlardan birçoğunun bu amaca yönelik olarak tanımlanması ve tasarlanması ile mümkün olabilecektir” şeklinde ifade edilmiştir.

2005 yılı öncesinde var olan fakat ayrıntılı olarak belirtilmeyen, Atatürkçülük konuları söz konusu 2005 programın önemli farklılıklarından birini oluşturmaktadır.2005 programı 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi içerisinde Atatürk ve Atatürkçülük konuları yoğun bir şekilde işlenmekte iken aynı durum 2017 programı için geçerli değildir. Atatürkçülük açıklamaları, uyarılar ve kazanımlar hariç 2005 programı 4. sınıfta 129 temaya,5.sınıfta ise 165 temaya yer verilmişken, 2017 programı 4. sınıfta 35 temaya,5.sınıfta ise 4 temaya yer verilmiştir. Bunun nedenlerinden biri olarak 2017 programı ile birlikte Öğretmen Kılavuz kitaplarının kaldırılması bu kaldırılmaya paralel olarak ta bu kitaplardaki Atatürkçülük ile ilgili açıklamalar ve uyarılar bölümünün kaldırılmış olması gösterebilir. Diğer bir neden olarak ta bu değişimlerin birer neticesi olarak bilgi temasında verilerin çokluğu ya da azlığı diğer temalardaki bulguların sayısını doğrudan etkilemektedir. 2005 programında bilgi temasındaki verilerin çokluğu diğer temaları da doğrudan etkilemekte olup bu durum görsel, söz, etkinlik, belge ve değerlendirme temalarındaki verilerinde artmasını sağlamaktadır. 2017 programında verilerin az olmasının nedeni bilgi temasındaki verilerin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Çalışma ile elde edilen bilgiler doğrultusunda;

- ✓ Atatürkçülük kazanımlarının öğretilmesinde ders kitabında verilen konular görsel öğe bakımından zenginleştirilebilir.
- ✓ Atatürkçülük kazanımlarının sayısı ve niteliği arttırılarak programda yeni düzenlemelere gidilebilir.

Kaynakça

- Bektaş, Ö. (2006). İlköğretim 4-5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programında Atatürkçülük Konuları ve Bu Konuların Öğreniminde Öğretmen Rolü, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 69-107.
- Büyükalın F., S. (2011). *T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Programının Değerlendirilmesi*. L. Küçükahmet, (Edt.).Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu içinde (324-338). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çeçen, Anıl (2006). *Kemalizm*. İstanbul: Fark Yayınları.
- Çiftçi, H. (2007). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Evirgen,Ö.F., Özduval, Z., Özkan, J. ve Öztürk, S. (2017a).*İlkokul Sosyal Bilgiler 4 Ders Kitabı*, Ankara:MEB
- Evirgen,Ö.F., Özkan, J., Öztürk, S. ve Özduval, Z. (2017b).*İlkokul Sosyal Bilgiler 5Ders Kitabı*, Ankara:MEB
- Gül, M. (2010). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. 7. Baskı. Ankara: Barış Platin Kitabevi.
- Karaaslan, E. (2009). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karadeniz, O. (2008). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramların Kazandırılma Düzeyi (Zonguldak İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Ankara.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis (2nd Ed.)*, Thousand Oaks, London: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB],(2005) *Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı Kılavuzu* Devlet Kitapları Müdürlüğü: Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB],(2017) *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*.Ankara
- Özensoy, A.U. ve Aynacı, C. (2016) *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Berkay Yay.
- Şahin, S. C., Bayram, Ö. ve Midilli, A. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara:Koza yay.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2004). *Sosyal Bilgiler Dersi (4. ve 5. Sınıflar)Öğretim Programı ve Kılavuzu, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıf) Öğretim Programı Atatürkçülükle İlgili Konu ve Kazanımları* Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=39> adresinden 13.12.16 tarihinde erişilmiştir.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırması, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8 (27), 461-487.

- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2016) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. S. (2006), *Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının İlköğretimde Öğretimi*, Dr.Y. Doğaner (Edt.). Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi 10-11 Kasım 2005 içinde (s.24-44) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Zogo, A. (2016). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Edirne.